

İRTAD

İRAN VE TURAN TARİHİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

*THE JOURNAL OF IRAN AND
TURAN HISTORICAL RESEARCH*

Yıl 1 /Sayı 1

Aralık 2018

Her hakkı mahfuzdur. Ancak Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazıların içeriğinden Yazarlar sorumludur.

İRAN VE TURAN TARİHİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

(Yıl 1/ Sayı 1 Aralık/2018)

Uluslararası hakemli bir dergidir. Aralık ve Haziran sayıları olmak üzere yılda iki kez yayımlanır. Derginin elektronik versiyonuna dergipark.gov.tr/irtad adresinden erişilebilir.

**THE JOURNAL OF IRAN AND TURAN
HISTORICAL RESEARCH**
(Vol 1/ No.1 December 2018)

Is a peer-reviewed bi-annual international academic journal, published as December and June issues. The electronic version of the journal can be read at dergipark.gov.tr/irtad.

Sahibi ve Sorumlusu / Owner
Mehmet DAĞLAR

Editör/ Editor
Mehmet DAĞLAR

Editör Yardımcıları / Vice Editors
Cihan ORUÇ - Halit BAŞ

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Osmangazi Özgüdenli

Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Doç. Dr. M. Bilal Çelik

Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Doç. Dr. Altay Tayfun Özcan

Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Doç. Dr. Şefaattin Deniz

Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Doç. Dr. Ömer Subaşı,

Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Doç. Dr. Serkan Acar

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Doç. Dr. Gülay Karadağ Çınar

Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Dağlar

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Bayram Arif Köse

Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Şenay Yanar

Gümüşhane Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Tuba Tombuloğlu

AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı

Dr. Hasan Asadi

Mohaghegh Erdebili Üniversitesi Tarih Bölümü

Arş. Gör. Cihan Oruç

Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Arş. Gör. Halit Baş

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

DANIŐMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet TaŐaĐıl

Yeditepe Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakóltesi Tarih Bölümü

Prof. Dr. Tufan Gündüz

Milli Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu

Prof. Dr. Mehmet AlparĐu

Emekli Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Resul Caferiyan

Tahran Üniversitesi Tarih Bölümü

Prof. Dr. Ali İpek

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakóltesi Tarih Bölümü

Prof. Dr. Nuri Yavuz

Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakóltesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin GüneŐ

Bartın Üniversitesi

Dr. Abbas Ahmedvend

BeheŐti Üniversitesi İslam Tarihi Bölümü

Dr. Muhammed Kazım Rahmeti

İran İslam Ansiklopedisi Kurumu AraŐtırmacı

Dr. Öğr. Üyesi Ali AhmetbeyoĐlu

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Tarih bölümü

Dr. Öğrt. Üyesi Selim Serkan Ükten

Aksaray üniversitesi Fen-Edebiyat Fakóltesi Tarih bölümü

SAYI HAKEMLERİ

Doç. Dr. Ömer Subaşı

Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Türkan Arık

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Bayram Arif Köse

Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Gonca Sutay

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Şenay Yanar

Gümüşhane Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Abalı

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümü

Dr. Tuba Tombuloğlu

İçişleri Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan An

Iğdır Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümü

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

KÜRŞAT YILDIRIM	Türk Şehir Tarihinin Kaynağı Olarak Duvar <i>The Wall as a Source of Türkic City History</i>	s. 1-9
MEHDİ HUŞMEND NEHEND	Reşidüddin Fazlullah'ın Türk-Moğol Boyları üzerine Tarih Yazma Metodolojisi <i>Methodology of History of Rashiduddin Fazlullah on Turkish-Mongolian Tribe</i>	s. 10-18
ZÜHRE NUR PEHLİVAN	Muhammed Rıza Şah Döneminde Kaşkaylar <i>Qashqai's in Period of Mohammad Reza Shah</i>	s. 19-42
ERTUĞRUL ERTEKİN	Osmanlı Sünnileştirmesi Bağlamında Lâmiî Çelebi'nin Maktel-i Âli Resul'ü <i>The Maktel-i Âli Resul of Lâmiî Çelebi in The context of Ottoman Sunnification</i>	s. 43-70
KAAN AKAR	İlhanlı Devleti'nde Kullanılan Birtakım Unvan ve İstilahlar <i>Some Titles and Aspirations Used in Ilkhan State</i>	s. 71-103

BAŞLARKEN...

Balkanların batısındaki küçük bir Avrupalı topluluğun, Hırvatların kökeninde bazı Türk izlerini yakaladığımızda, haliyle mevcut edebiyatı tetkik etmek gerekmişti. İran olgusu gerçek manada o zaman, bir yüksek lisans öğrencisi iken karşıma çıktı, zira bu ulusun kökleriyle ilgili önerilerden biri de kurucu ataları İranî halklara götürüyordu. Biz tarih mezunları dahi İran'ı eski dönemlerde şimdiki devletin sınırlarının ötesinde düşünmezken, uluslararası edebiyat çok eski olmayan dönemlerde bile Altaylardan Karpatlara kadar bütün Avrasya bozkırına İranî unsurları dolduruyordu ve Orta Asya'nın Türklüğü diye bir kavram yoktu. Ceyhun boylarındaki İran-Turan kapışması da buna göre ancak Ortaçağ'daki durumun -daha çok- destani edebiyata yansımaysıydı. Bu noktada Türkiye'deki bilimsel mülkün uluslararası olandan keskin hatlarla kopukluğuna şahitlik ediyoruz. Öte yandan, birinin ifrat, diğerrinin tefrit noktasında bulunduğunu, açık verinin gösterdiği mantıklı bir tarihi zeminde buluşulması gerektiğini her fırsatta vurguluyoruz.

İran hiçbir şekilde, eski yurdumuzun batısında, şimdi ise doğumuzda kalan bir devletten ibaret değildir. Zaten tarihi devlete indirgeyerek incelemek en baştan büyük hata teşkil edecektir. Türklüğün ortaya çıkış sürecinin en başından itibaren günümüze kadar en fazla muhatap olduğumuz 'yabancı' topluluklar İranî dilleri konuşan topluluklardır. Yani, 'Tat' kelimesi dönemlik olabilir ama Tatlar Türkler için her dönemlik komşulardı. En eski metinlerden itibaren takip edilebilen veya dil arkeolojisiyle rahat görülebilen dil ilişkileri bunun imzasıdır. Kültür ve inançtaki karşılıklı paylaşımların ise bir sımra tabi olmadığını görüyoruz.

Dolayısıyla, İran dünyası Türk tarihinin bütünleyici bir ögesini teşkil ediyor ve en fazla çalışılması gereken konulardan biri. Ancak maalesef ülkemizdeki İran çalışmalarının zirve noktası sadece Mesnevi ezberlerinden ibaret ve eski

edebiyatın telmihlerinde geçen kişi ve kavramları -o da ted-
kikî deęil nakli bilgiye dayanarak- biliyor olmak yeterli bir
gurur meselesi olarak görülüyor. Bu konuda istenen ve
gereken seviyede olmadığımız ortada. Belki işe neleri bil-
mediğimizi bilerek başlamak daha doğru olacaktır. Bu ya-
pılırsa, en azından biz Avrasya tarihçilerinin sık kullanmak
zorunda olduğumuz ‘İranî’, hatta bazen cesaret göstererek
yazdığımız ‘İranca’ gibi tabirleri bilgece bir üslupla ‘Farsî’ ya
da ‘Farsça’ gibi tabirlerle deęiřtirmemizi nerenlerden kur-
tulmuş oluruz. Fars’ın İran dünyasının sadece bir parçası,
tabii en önemli parçası olduğunu öğrenmemiz bile bu
alandaki büyük bir adım hükmüne geçecektir.

Son dönemdeki çalışmalar hem İran dünyasının, hem de
bir sonraki aşamada İranî dünyanın anlaşılması yolunda
Ülkemizde güzel bir sürece girdiğimizizi iřaretlerini veriyor.
Farsça bilen Türk tarihçileri deęil sadece, doęrudan İrani-
yatçıların varlığına muhtacıız. Ülkemizdeki filoloji sahalarna
genel olarak tayin edilmiş dar kapsama alanını yırtmaya
yönelik en somut adımların da İraniyat sahasından atılaca-
ğını ummak durumundayız. En somut adımlardan biri de
kuşkusuz bu alanı sahiplenmiş bir süreli yayının hayata ge-
irilmesidir. Ve İran hiçbir şekilde Turan’dan ayırlamaya-
cağından, böyle bir yayının Turan araştırmalarını da kap-
saması doğaldır. Böyle bir girişimde bulunarak *İran ile Tu-
ran Tarihi Araştırmaları Dergisi*’ni (İRTAD) yayınlamaya
başlayan Hocalarımız Mehmet Dağlar ve Cihan Oruç’a ve
emeği geçenlere tebrik ve teşekkürlerimizi iletiyor, hayırlı
olmasını diliyoruz.

Prof. Dr. Osman Karatay